

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Craffu Perfformiad
Dyddiad y Cyfarfod:	31 Ionawr 2019
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Aelod Arweiniol dros Ddatblygu Isadeiledd Cymunedol/Pennaeth Cyfathrebu, Cwsmeriaid a Marchnata
Awdur yr Adroddiad:	Prif Lyfrgellydd
Teitl:	Safonau a Pherfformiad y Gwasanaeth Llyfrgell

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad hwn yn amlygu perfformiad y Gwasanaeth Llyfrgell yn erbyn Safonau Cenedlaethol.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Manylu ar berfformiad y Cyngor ar ddechrau 6ed Fframwaith Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru 2017-20 a'r cynnydd a wnaed wrth ddatblygu llyfrgelloedd fel canolfannau cymunedol.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Dylai'r Pwyllgor ystyried a chynnig sylwadau ar berfformiad yn erbyn 6ed Fframwaith Safonau Llyfrgell Cyhoeddus Cymru ac ystyried gwneud cais am adroddiad cynnydd ym mis Tachwedd 2019.

4. Manylion yr Adroddiad

4.1 Safonau Llyfrgell Cyhoeddus Cymru

Mae dyletswydd statudol ar bob awdurdod llyfrgell yng Nghymru dan Ddeddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964 i ddarparu gwasanaeth 'cynhwysfawr ac effeithlon' i'w breswylwyr. Mae'r Fframwaith o Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru yn galluogi i MALD (Adran Amgueddfeydd, Archifau a Llyfrgelloedd Llywodraeth Cymru) fesur ac asesu sut y mae awdurdodau yn cyflawni eu dyletswyddau statudol.

4.2 Mae'r Gwasanaethau Llyfrgell yn cyflwyno Adroddiad Blynyddol bob mis Gorffennaf, sy'n nodi eu perfformiad ar gyfer y flwyddyn ariannol flaenorol. Yn dilyn hyn bydd MALD yn ymateb ag asesiad ffurfiol yn yr hydref. Mae'r Adroddiad Asesu Blynyddol yn ymwneud â 2017-18 a pherfformiad yn erbyn blwyddyn gyntaf 6ed Fframwaith 2017-20, ac yn cynnwys 12 Hawl Craidd ac 16 Dangosydd Ansawdd. Mae'r adroddiad ynghlwm fel Atodiad A.

4.3 Mae Sir Ddinbych wedi diwallu 11 o'r 12 Hawl Craidd ac wedi diwallu 1 yn rhannol.

- 4.4 Mae 16 o Ddangosyddion Ansawdd (QI) y mae gan 10 ohonynt dargedau cyfansoddol. O'r rhain, mae Sir Ddinbych yn cyflawni 8 yn llawn, 1 yn rhannol ac yn methu cyflawni 1 (manylion ym mharagraff 2.2 yr adroddiad asesu).
- 4.5 Gwnaethom ddiwallu DA13 yn rhannol ar lefelau staffio a chymwysterau, ond ni wnaethom gyflawni hyn yn llawn gan fod lefel staff y pen yn is na'r targed (adroddwyd 2.48 FTE am bob 10,000 o'r boblogaeth pan fo'r targed yn 3.6) ac mae nifer y staff sydd â chymhwyster llyfrgell cydnabyddedig yn is na'r targed (adroddwyd 0.4 FTE pan fo'r targed yn 0.65). Mae staff rheng flaen a staff rheoli sy'n gweithio yn ein llyfrgelloedd a siopau un alwad yn darparu ystod eang o wasanaethau cwsmer ychwanegol nad ydynt wedi'u cynnwys yng ngofynion Safonau Llyfrgell Cyhoeddus Cymru. Rydym wedi adrodd 50% o'r cyfanswm lefelau staffio a gwariant ar staffio dan y Safonau Llyfrgell.
- 4.6 Ni wnaethom ddiwallu DA9 ar ddeunydd darllen cyfredol: gwnaethom gaffael 146 eitem newydd (y targed yw 243), gan wario £1203 (targed £2180), am bob 1000 o'r boblogaeth.
- 4.7 Yn nadansoddiad naratif perfformiad Sir Ddinbych, mae'r adroddiad asesu yn ein canmol ar ehangu nifer y gweithgareddau a digwyddiadau sy'n cael eu cynnig, gyda lefelau presenoldeb yn codi o ganlyniad. Gan adlewyrchu ar nod strategol y gwasanaeth o annog gwasanaethau partner i ddarparu eu gwasanaethau mewn llyfrgelloedd, roedd cynnydd o 95% yn nifer y sesiynau partner gan arwain at bresenoldeb sydd 41% yn uwch. Mae nifer y benthycwyr gweithredol hefyd wedi cynyddu 10%.
- 4.8 Nid yw MALD yn cyhoeddi tabl data cymharol ledled Cymru, ond mae bob awdurdod yn cael ei restru yn ôl ei berfformiad yn erbyn y Dangosyddion Ansawdd (adran 2.4 yr adroddiad asesu). Yn 2017-18, o'r 22 awdurdod yng Nghymru, roedd Sir Ddinbych yn 2il am ddarparu hyfforddiant anffurfiol y pen i ddefnyddwyr, 4ydd am nifer y benthycwyr gweithredol a nifer y llyfrau Cymraeg a fenthycwyd y pen, a 6ed am nifer yr ymweliadau corfforol ac ymweliadau rhithwir â'r llyfrgelloedd.
- 4.9 Mae Uned Data Cymru yn cyflwyno Mesur Atebolrwydd Cyhoeddus newydd yn ymwneud â llyfrgelloedd yn 2018-19, yn seiliedig ar ganran y Dangosyddion Ansawdd Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru a gyflawnwyd. Rydym yn credu bod hyn yn fesur mwy ystyrlon o'i gymharu â'r rhai a ddefnyddiwyd yn y gorffennol mewn perthynas â llyfrgelloedd.
- 4.10 **Diweddariad ar ddatblygiadau / Canolfannau Cymunedol**
Ailagorodd Llyfrgell Llanelwy ym mis Ebrill 2018 ar ôl ei ailwampio gyda gwell mynedfa, cynllun mewnl newydd gyda chyfrifiaduron newydd i'r cyhoedd eu defnyddio, cyfleusterau cegin cymunedol, a man gwybodaeth i dwristiaid sy'n cynnig adnodd hyblyg i'r gymuned ehangach ei defnyddio. Ailagorodd Llyfrgell Dinbych hefyd ym mis Mehefin 2018 ar ôl ei ailwampio, wedi'i ariannu gan grant MALC Llywodraeth Cymru o £120,000, i ddarparu cyfleuster cymunedol gwell, deniadol a hyblyg, gyda buddsoddiad ychwanegol gan CSDd i sicrhau cynladwyedd yr adeilad a gwella hygyrchedd yn unol â'r Ddeddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd. Gosodwyd to newydd ar Lyfrgell y Rhyl yn ystod y gwanwyn 2018. Mae Wi-Fi Corfforaethol ac

argraffwyr ar gael ym mhob llyfrgell ac mae staff y Cyngor yn defnyddio llyfrgelloedd yn gynyddol i gyfarfod cleientiaid a defnyddio desgiau.

- 4.11 Mae darpariaeth gwasanaethau cymunedol mewn llyfrgelloedd yn parhau i gynyddu, oherwydd ymdrechion rheolwyr i sefydlu a datblygu partneriaethau, hyblygrwydd y cyfleusterau a llefydd mewn llyfrgelloedd modern, ac effaith y polisi codi tâl diwygiedig a gyflwynwyd ym mis Ionawr 2018. Mae'r partneriaethau gyda Chyngor Dinas Llanelwy a Chyngor Tref Rhuddlan yn parhau i ddatblygu gyda chyfraniadau cyllid wedi'u cytuno a threfniadau rwan wedi'u sefydlu ar gyfer mynediad y tu allan i oriau i'r adeiladau, wedi'u hwyluso gan ddeiliaid allwedd wedi'u hyfforddi. Mae rheolwyr llyfrgell yn cynhyrchu adroddiadau diweddarau chwarterol ar weithgareddau a datblygiadau ym mhob llyfrgell (mae enghraifft wedi'i atodi yn Atodiad B)
- 4.12 Nid yw'r nifer o hawlwr Credyd Cynhwysol sy'n manteisio ar y gwasanaeth Digidol â Chymorth wedi cael effaith negyddol ar gapasiti, gyda galw cymharol isel oherwydd darpariaeth gwasanaethau wedi'u cydleoli yng Nghanolfan Byd Gwaith y Rhyl. Mae hawlwr yn defnyddio cyfleusterau mynediad digidol llyfrgelloedd i gadw eu dyddiaduron gwaith CC a chwilio am swyddi. Mae mentoriaid Sir Ddinbych yn Gweithio yn cyfarfod a chefnogi eu cleientiaid yn llyfrgell leol y cleient, ac mae cynlluniau yn cael eu datblygu i ehangu'r ystod o gyfleoedd dysgu i oedolion sy'n cael eu cynnig.
- 4.13 Mae llyfrgelloedd yn cyfrannu at Gynllun Gweithredu Dementia'r Cyngor mewn sawl ffordd gan gynnwys Llyfrau ar Bresgripsiwn 'Reading Well': Cynllun Dementia a lansiwyd ym mis Hydref 2018 i ddarparu llyfrau wedi'u cymeradwyo yn glinigol i gefnogi pobl sy'n byw gyda dementia a'u gofalwyr, staff sydd wedi'u hyfforddi fel Ffrindiau Dementia, cydweithredu â chynlluniau Cymunedau Cyfeillgar i Dementia, a chynnal sesiynau hyfforddi Ffrindiau Dementia. Mae llyfrgelloedd hefyd yn cyfrannu at Gynllun Cefnogaeth i Ofalwyr y Cyngor, gweithio mewn partneriaeth â GOGDdC, trwy ddatblygu casgliadau o lyfrau ar gyfer gofalwyr a bagiau cof, a grwpiau darllen ar gyfer pobl sy'n byw â dementia a'u gofalwyr. Mae'r partneriaid newydd sy'n darparu eu gwasanaethau mewn llyfrgelloedd yn cynnwys y Gwasanaeth Awtistiaeth Integredig, Cymraeg i Blant, a Homestart.
- 4.14 Cymerodd 3,239 o blant ran yn Sialens Ddarllen yr Haf 2018 – gan gyrraedd 29.5% o'r boblogaeth 4-12 oed, yr uchaf yng Nghymru (cyfartaledd Cymru oedd 11.5%).
- 4.15 **Cydweithio Rhanbarthol**
Mae gwaith yn parhau ar agwedd ranbarthol yng Ngogledd Cymru ar gyfer darparu cynnig iechyd a lles y llyfrgelloedd cyhoeddus, yn seiliedig ar argymhellion astudiaeth ddichonoldeb a ariennir gan MALD, a gynhyrchwyd ym mis Mawrth 2018.
- 4.16 Mae cwsmeriaid Sir Ddinbych yn parhau i fanteisio o agwedd genedlaethol ar y cyd i gaffael llyfrau llyfrgell a gwasanaethau digidol. Rhoddwyd contractau Cymru Gyfan ar gyfer caffael stoc llyfrau oedolion a plant ar gyfer 2017-20 ym mis Ebrill 2017 gan alluogi Sir Ddinbych i sicrhau gwerth gorau o'i gyllideb deunyddiau. Rhoddwyd contract newydd ar gyfer cyflenwi e-lyfrau ac e-lyfrau sain ym mis Mawrth 2018 gan roi mynediad i gwsmeriaid Sir Ddinbych at adnoddau cyfun gwasanaeth Cymru Gyfan ar y cyd.

4.17 Mae'r gwelliannau pellach sydd wedi'u cynllunio yn ystod y flwyddyn ariannol bresennol yn cynnwys Strategaeth Llyfrgell newydd ar gyfer Sir Ddinbych, rhaglen ddatblygu a hyfforddi staff, a strategaeth wirfoddoli.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae gan yr Awdurdod gyfrifoldeb statudol i'r Gwasanaeth Llyfrgell, ac mae ei ddarpariaeth gwasanaeth yn cyfrannu at sawl blaenoriaeth gorfforaethol megis maethu cydnerth cymunedol, moderneiddio gwasanaeth, cynhwysiant digidol, llythrennedd, dysgu gydol oes ac ymgysylltu â'r gymuned.

6. Beth fydd cost hyn a beth fydd ei effaith ar wasanaethau eraill?

Bydd trawsnewid llyfrgelloedd yn ganolbwyntiau cymunedol yn galluogi i ystod eang o wasanaethau a phartneriaid y cyngor gysylltu â chymunedau lleol drwy'r rhwydwaith o safleoedd a chyfleusterau presennol. Nid oes unrhyw gynnyg ariannol ynghlwm â'r adroddiad hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Nid ydym wedi cynnal Asesiad o Effaith ar Les, ond mae'r 6ed Fframwaith o Safonau Llyfrgell wedi'i osod i arddangos bod gan lyfrgelloedd gyfraniad amlwg i'w wneud at saith amcan lles Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Craffu ac eraill?

Ym mis Mawrth 2018, ystyriodd y Pwyllgor Craffu Perfformiad yr Asesiad o berfformiad Gwasanaeth Llyfrgell yn 2016/17 gan Lywodraeth Cymru. Nid oes unrhyw ymgynghoriad pellach wedi bod o ran yr adroddiad penodol hwn.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Amherthasol.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Amherthnasol

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Mae Adran 7.4.2(b) Cyfansoddiad y Cyngor yn gosod amod y gall y Pwyllgor Craffu "adolygu a chraffu ar berfformiad y Cyngor mewn perthynas â'i amcanion polisi, targedau perfformiad a/neu feysydd gwasanaeth arbennig".

Swyddog Cyswllt:

Prif Lyfrgellydd

Ffôn: 01824 708207